

ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΥΠΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟ

Εργασία στα πλαίσια του εκπαιδευτικού προγράμματος:
Κύπρος-Ελλάδα-Ομογένεια: εκπαιδευτικές γέφυρες

Από τους μαθητές του 6^{ου} Γυμνασίου Αχαρνών

Γκιάτα Ελισάβετ

Οαντσέα Γαβριήλ

Γιαννακοπούλου Κωνσταντίνα

(με την επιμέλεια των καθηγητών: Νίνα Αθ. & Σεμένογλου Απ.)

Αθήνα, 2019

ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΥΠΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟ.

Να 'μαστε και εμείς, μικροί ερευνητές σημαντικού γλωσσικού θέματος: Της επιβίωσης τύπων της Αρχαίας Ελληνικής στην Κυπριακή Διάλεκτο.

Η Κυπριακή διάλεκτος είναι η αρχαιότερη ελληνική διάλεκτος που έχει επιζήσει στον σύγχρονο κόσμο που επικρατεί η Νέα Ελληνική γλώσσα.

Ο γλωσσικός πλούτος και η ιδιαιτερότητα της κυπριακής διαλέκτου

Αξιοσημείωτος είναι ο λεξιλογικός πλούτος της Κυπριακής Ελληνικής που διασώζει στοιχεία της αρχαίας ελληνικής και της ελληνιστικής κοινής. Για παράδειγμα:

- «καμμώ», κλείνω τα μάτια (<καμμύω),
- «άφτω», ανάβω (<άπτω) και άλλα.

Ως προς τη φωνητική/φωνολογία η Κυπριακή Ελληνική παρουσιάζει τους εξής κανόνες:

- διατηρεί το τελικό ν σε διάφορες λέξεις: π.χ. «βουνόν»,
- υπάρχει προφορά διπλών συμφώνων, όπως στα αρχαία ελληνικά, και παρατηρείται σίγηση του «γ» σε πολλά ρήματα: π.χ. . άλ-λος , βράσ-σω , αλ-λά-σω , άμ-μος και πολλές ακόμη.

Ως προς τη μορφολογία:

- διατηρούνται οι ρηματικές καταλήξεις: -ουσιν, -μεθαν, -ομεν και -ασιν (κάμνουσιν, κλώθουσιν, φεύκουσιν, λαλούσιν, εχαθήκασιν και άλλες).

Επίσης λέξεις όπως:

- έσσω: επίρρημα από το αρχαίο έσω (=μέσα) ως ουσιαστικό: το έσσω μου δηλαδή το σπιτικό μου.
- το κρουμπί: ουσιαστικό από το αρχαίο κράμβη (=λάχανο).
- κρώννουμαι: αρχαίο άκροῶμαι (=ακούω) π.χ κρώννουμαι του πατέρα μου δηλαδή ακούω τον πατέρα μου.

Η Κυπριακή διάλεκτος αποτελεί μία σπουδαία γλωσσική ποικιλία η οποία απαρτίζεται από σπάνια γλωσσικά φαινόμενα αλλά και μία πληθώρα ελληνικών και ξένων λέξεων που συμπληρώνουν το παζλ ενός λεξιλογικού πλούτου. Μπορούμε και οφείλουμε να αισθανόμαστε περήφανοι για την ιδιαίτερη ντοπιολαλία χωρίς αισθήματα κατωτερότητας.

Κυπριακές και ελληνογενείς λέξεις της κυπριακής τοπολαλίας

ΑΡΦΑ

Αάπη=αγάπη

ΒΕΤΑ

Βαρύκαρτος= στενοχωρημένο

ΓΑΜΜΑ

Γεννόπιτα= πίτα των Χριστουγέννων

ΔΕΡΤΑ

Δασερός= πυκνός,φουντωτός

ΕΨΙΛΟΝ

Εγγυμασία= εγγύηση

ΖΗΤΑ

Ζυαρκά= ζυγαριά

ΗΤΤΑ

Ηξευρία= γνώση

ΘΗΤΑ

Θωρία= όψη

ΙΟΤΑ

Ίλαρος= ήρεμος

ΚΑΠΠΑ

Κάλλιος= καλύτερος

ΛΑΜΒΑ

Λουλλίν = λουλούδι

ΜΙ

Μώζω= κλαίω

ΝΙ

Νίμπιος= γεράκι

ΞΙ

Ξηκρεμμίζω= διώχνω

ΟΜΙΚΡΟΝ

Ομνέω= ορκίζομαι

ΠΙ

Πάος= πάγος

ΡΩ

Ρίβκω= ρίχνω

ΣΙΓΜΑ

Σφοντυλιά= χαστούκι

ΤΑΥ

Τζίυπρος= Κύπρος

ΥΨΙΛΟΝ

Υπάγω= πηγαίνω

ΦΙ

Φαδκιάζω= εξετάζω το επίπεδο μιας επιφάνειας

ΧΙ

Χαμμάζω= θαυμάζω

ΨΙ

Ψούμνος= Ψώνισμα

ΩΜΕΓΑ

Ωρκος = ωραίος

Κυπριακές Παροιμίες

- Άμαν εν πάει ο Μωάμεθ εις το βουνό, παεί το βουνό εις τον Μωάμεθ:
άμα δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό πάει το βουνό στον Μωάμεθ.
- Άλλην μας έδειξαν τζ' άλλην μας εμπείξαν!!!
άλλο είδαμε και άλλο πήραμε.
- Από σιει μούγια, μουγιάζεται.
όποιος έχει την μύγα, μυγιάζεται.
- Απόν αντρέπεται, ο κόσμος εν δικό του.
όποιος δεν ντρέπεται νομίζει ότι έχει δικαίωμα να κάνει ότι θέλει.
- Απόν θέλει να πάει στον μύλον, 5 μέρες κοσσινίζει.
όποιος δεν θέλει κάνει κάτι γιατί βαριέται το παίρνει παραπέρα.
- Απ' όν έχει νούν έσχει πόθκια.
όποιος δεν σκέφτεται κάνει λάθη.

Οι πιο αστείες κυπριακές εκφράσεις

Την επιβίωση της αρχαίας ελληνικής την συναντάμε, βέβαια και σε

αστείες κυπριακές εκφράσεις όπως:

- “Οι Άππαρο με την βάλκαν”:
είναι ένας τρόπος να δείξεις την έκπληξη σου σε κάτι που θεωρείς αδύνατο να γίνει.
- “Λάμνε Αρώτα”:
ένας τρόπος να πεις του άλλου ότι δεν ενδιαφέρεσαι να απαντήσεις στην ερώτηση του και έτσι τον παροτρύνεις να απευθυνθεί άλλου!
- “Σίκκιμε!”:
το χρησιμοποιούμε για να πούμε σε συντομία το «δεν με νοιάζει» «ας είναι» και «ας γίνει».
- “Εξίκκο σου”:
είναι το «έννοια σου» με άλλον τρόπο. Το λέμε για να μετανιώσουμε κάτι.
- “Γιατί έτσι θέλει το καττίν”:
το χρησιμοποιούμε για να απαντήσουμε σε μία ερώτηση με κύριο ερώτημα το **Γιατί** και γενικότερα όταν θέλουμε να αποφύγουμε να απαντήσουμε!
- “Πε μου τα λλίον”:
το χρησιμοποιούμε για να παροτρύνουμε κάποιον να αρχίσει να μιλά ή να μπει κατευθείαν στο ψητό σε μία συζήτηση!
- “Έκαμε τζι’ άλλους έξυπνους η μάνα σου;”
έκφραση που χρησιμοποιούμε για να ειρωνευτούμε κάποιον για την εξυπνάδα του.
- “Το πουλλίν επέτασε”:
είναι μία έκφραση που δείχνει πως όλα τελείωσαν και είναι πλέον αργά.
- “Ξιουρίν Πιτρίν”:
έκφραση που λέμε για να διώξουμε κάποιον ή κάτι.
- “Κόψε την κκελλέ σου”:
έκφραση που λέμε στον άλλον για να του πούμε πως πρέπει να κάνει το οτιδήποτε για να εκπληρωθεί μία πράξη.

[Πολλά διάσημα πρόσωπα έχουν σχέση με το θέμα μας, δύο από αυτά είναι ο Άκης Σπανούδης και μία γνωστή ηθοποιός.](#)

“Μούσα τον πολλοπάητον άντραν να τραουδήσεις/ τα όσα είδεν τζι

έπαθεν να μας τα ιστορήσεις”. Ο Άκης Σπανούδης, ένας παραδοσιακός ποιητάρης μεταφέρει τον Όμηρο στην κυπριακή διάλεκτο. Κατάγεται από την Κατωκοπία, γνωστός στον κύκλο των λαϊκών ποιητών και των οπαδών τους για τα λυρικά ερωτικά ή περιπαικτικά δίστιχα (τσιαττιστά) και «μυλλωμένα» ποιήματα.

«Αγάπησα τις λέξεις της διαλέκτους μας, γοητεύτηκα από τις εκφραστικές δυνατότητες της λαλιάς μας και ζήτησα στις στιχοπλοκές μου να δώσω ζωή σε όμορφες λέξεις που όλο και πιο πολύ ξεχνιούνται ή φθείρονται και φτηνίζουν σε εύκολη χρήση και επιφανειακή κυπριοποίηση σε εμπορικές τηλεοπτικές και θεατρικές παραγωγές» λέει χαρακτηριστικά ο Άκης Σπανούδης.

Τελικά, νομίζουμε ότι μπορούμε, στην ηθοποιό που δήλωσε σε δημοσιογράφο ότι δεν θα συμμετέχει σε ελληνοκυπριακή τηλεοπτική παραγωγή γιατί δεν μπορεί να παίξει σε σειρά που δεν μιλάνε όλοι την ελληνική γλώσσα, να απευθύνουμε το ερώτημα:

Κόρη ίντα λαλείς;

[Πηγές:](#)

www.kathimerini.gr/

kypriaki-dialektos.blogspot.com/2012/10/blog-post_4054.html